

***Тема: №1 «Поняття, предмет,
система і методи
криміналістики»***

курс «Криміналістика»

Кафедра кримінального права і
процесу

Вступ

- Злочинність є одним із небезпечних явищ суспільства, яка не тільки впливає на всі сфери його життя, але і створює реальну загрозу існуванню держави.
- Наприкінці XIX ст. розвиток процесуальної думки та потреби практики створили передумови для відгалуження від фундаментальних правових галузей знань спеціальних, які мали прикладний характер: судова медицина, криміналістика, судова психологія та інші.

1. Історія розвитку науки криміналістики.

- Вперше система спеціальних знань, покликана протистояти злочинності, була офіційно проголошена в кінці XIX ст. австрійським судовим слідчим Гансом Гроссом (1847–1915) який у 1892 р. в Австрії видав книгу «Керівництво для судових слідчих як система криміналістики» де уперше використав термін «криміналістика» (від лат. *crimianalis* – те, що стосується злочину). Ганс Гросс працюючи тривалий час судовим слідчим зрозумів, що розслідування злочинів – це, глибока, аналітична робота, яка вимагає використання знань з різних наук.

- Г. Гросс вважав, що криміналістика має вивчати речові докази, характер, звички та способи діяльності учасників кримінального процесу, прийоми виявлення та дослідження різних слідів, підроблених документів. На його думку, «німі свідки» злочину (речові докази) не можуть помилятися.
- Розвиток судової медицини сприяв тому, що судові лікарі стали обов'язковими учасниками слідчих дій у процесі розслідування злочинів про тілесні ушкодження та вбивства.
- Активне формування інституту судової експертизи виявилось поштовхом щодо широкого використання криміналістичних знань.

Розвиток криміналістичних знань у цей період здійснювався за трьома напрямками:

- розробка та вдосконалення засобів кримінальної реєстрації (таку назву в цей час мала криміналістична реєстрація) та розшуку злочинців;
- розробка наукових методів дослідження речових доказів;
- розробка та систематизація прийомів та методів організації і планування розслідування, засобів, прийомів та методів виявлення, фіксування та використання доказів.

- Перший напрямок був представлений переважно дослідженнями у галузі:
- -антропометрії,
- -дактилоскопії,
- -опису зовнішності людини,
- -фотографії.

- А. Бертільон запропонував проводити 11 вимірів, яких, на його думку, було достатньо, щоб при повторному затриманні цієї людини встановити її особистість.

Метод «бертіљонажу» був застосований у більшості передових країн, в тому числі і Росії (до складу якої входила й Україна), де в 1890 році відкрилося перше антропометричне бюро.

Поряд з позитивом були суттєві недоліки «бертіљонажу», зокрема:

- досить тяжко було досягнути необхідної точності вимірів тіла на практиці;
- до неповнолітніх цей метод не зміг застосовуватися взагалі;
- були складнощі при вимірюванні голови у жінок (довге волосся).

- Другий напрямок – розробка методів дослідження речових доказів («німих свідків») – пов'язаний з іменами таких вчених, як **Є.Ф. Буринський, Рудольф Рейсс (Швейцарія), Чезаре Ломброзо та Отто Ленгі (Італія), Гендель (Німеччина), Локар (Франція) та інші.**

Зокрема, **Є. Ф. Буринського** визнано «**батьком судової фотографії**». В 1903 році він видав свою працю «**Судова експертиза документів**», яка відіграла важливу роль у становленні криміналістичної науки.

У 1895 році, виходить в світ книга **Чезаре Ломброзо «Графологія»**, в якій стверджується, що почерк – це дзеркало особи.

- Третій напрямок – розробка та систематизація засобів та методів збирання доказів, організації та планування розслідування, що пов'язаний з іменем **Ганса Гросса**.

Його ідеї підтримали багато послідовників. Швейцарський криміналіст **Р. Рейсс** започаткував у Лозані школу для чинів поліції та судових відомств.

В 1911–1912 рр. його лекції слухала група високопоставлених російських судових діячів, серед яких був і **С.М. Потапов** (1873–1957 рр.), який в 1914 р. очолив київський кабінет науково-судових експертиз, а в подальшому став одним із основоположників радянської криміналістики.

- *Вагомий внесок у розвиток криміналістичної науки зробили і українські вчені.*

Так, у 1870 р. вийшла монографія доцента кафедри кримінального права Харківського університету Л.О. Владимирова **«Про значення лікарів-експертів у кримінальному судочинстві»**, **«Вчення про криміналістичні докази: Особлива частина. Кн. 1. Особистий судовий огляд і висновки експертів (1886 р.)**. У 1871 р. кандидат законодавства Київського університету **З.М. Соколовський** видав **монографію «Найголовніші моменти в історії повального обшуку»**.

Професор психіатрії при Харківському університеті П.І. Ковалевський в 1880 році опублікував наукову працю для медиків та юристів **«Судово-психіатричні аналізи»**.

У 1894 році в Одесі вийшла праця М.В. Шимановського «Фотографія в праві і правосудді».

В цьому ж році в Санкт-Петербурзі була надрукована книга професора Київського університету **М.О. Оболонського «Посібник при судово-медичному дослідженні трупа і при дослідженні речових доказів»**.

У 1901 р. побачила світ праця **Т.Н. Брейтмана «Злочинний світ. Нариси з побуту професійних злочинів»**, а в 1910 році у Харкові вийшла монографія одного із засновників криміналістичного напрямку в судовій медицині професора Харківського університету **М.С. Бокаріуса (1869–1931) «Судово-медичні, мікроскопічні і мікрохімічні дослідження речових доказів»** та в 1915 році книга **«Судова медицина викладена для юристів»**.

*У розвитку вітчизняної криміналістики загальноприйнятим є її поділ на **три етапи**:*

- 1 етап її становлення і накопичування емпіричного матеріалу (кінець XIX ст. 1930-ті роки);
- 2 етап формування окремих криміналістичних теорій (кінець 1930-х років – кінець 1960 –х років);
- 3 етап формування загальної теорії криміналістики і подальшого розвитку окремих її теорій (з кінця 1960-х років до тепер).

2. Предмет, завдання та система криміналістики.

- Предметом будь-якої науки є вивчення закономірностей об'єктивної дійсності, пов'язаних з її метою та завданням.

Вперше визначення предмета криміналістики зробив Г. Гросс у своїй фундаментальній роботі *«Керівництво для судових слідчих як система криміналістики»* (1898 р.): *«Криміналістика за своєю суттю починається там, де встановлюють, яким саме способом учиняються злочини»*.

- Власне визначення предмета криміналістики запропонував у 1967 р. та доповнив у 1987 р. відомий криміналіст сучасності професор **Р.С. Белкін:**

- ***«Криміналістика – це наука про закономірності механізму злочину, виникнення інформації про злочин та його учасників, збирання, дослідження, оцінку та використання доказів, заснованих на пізнанні цих закономірностей, засобах і методах судового дослідження та попередження злочинів».***

- Із аналізу предмету криміналістики не складно виокремити об'єкти криміналістики (тобто окремі види діяльності людей, які виступають частиною об'єктивної реальності життя суспільства і становлять головний інтерес для криміналістики).
- **Отже, об'єктами криміналістики є:** -
 - з однієї сторони – злочинна діяльність (злочин),
 - а з іншої – криміналістична діяльність щодо розкриття, кримінального провадження, судового розгляду, профілактика (попередження) злочинів.

- Аналіз **злочинної діяльності**, описаної ККУ передбачає розгляд таких елементів, що утворюють її зміст:
 - а) суб'єкти (головні та другорядні учасники злочинного діяння;
 - б) предмет (жертва) посягання;
 - в) мета посягання (вся суб'єктивна сторона злочину);
 - г) безпосередня злочинна поведінка (способи і засоби, що застосовані злочинцем для досягнення мети, тобто об'єктивна сторона);
 - д) обстановка вчинення злочину (тобто всі умови, що оточують злочинця в момент вчинення злочину);
 - е) результат (фізична, матеріальна, моральна шкода, інші злочинні наслідки).
- Інформацію про усі ці елементи містять ***СЛІДИ – тобто наслідки будь-якої злочинної діяльності***

- **Криміналістична діяльність** як об'єкт криміналістики – це протилежність злочинної діяльності, що нею породжена і направлена на розкриття, розслідування й попередження злочинів та їх судовий розгляд.

Криміналістична діяльність поділяється на декілька видів:

- криміналістична діяльність щодо розкриття, розслідування й судового розгляду злочинів;
- експертно-криміналістична діяльність;
- оперативно-розшукова діяльність;
- криміналістична профілактична діяльність;
- криміналістична науково-педагогічна діяльність.

- **Завдання криміналістики** визначаються її соціальною функцією – сприяти своїми прийомами, методами і засобами справі боротьби зі злочинністю.

Загальним завданням криміналістики є забезпечення швидкого і повного розкриття злочинів, викриття винних, запобігання та припинення усіх кримінально караних посягань.

- Специфічними завданнями криміналістики є:
 - 1) вивчення закономірностей, які становлять предмет криміналістики;
 - 2) розробка технічних засобів, тактичних прийомів і методичних рекомендацій щодо збирання, дослідження і використання доказів;
 - 3) удосконалення тактичних і методичних основ досудового й судового слідства, основ судової експертизи;
 - 4) вивчення можливості використання зарубіжного досвіду в боротьбі зі злочинністю.

- **Сучасне уявлення про зміст криміналістичної науки дозволяє виділити в її системі чотири розділи:**
 - загальна теорія криміналістики,
 - криміналістична техніка,
 - криміналістична (слідча) тактика,
 - криміналістична методика (методика розслідування та попередження окремих видів злочинів).

- **Загальна теорія криміналістики** – це система її методологічних принципів, теоретичних концепцій, категорій, понять та визначень, проблем і закономірностей розвитку даної галузі в історичному аспекті.

Основні елементи загальної теорії криміналістики наступні:

1. Введення у загальну теорію криміналістики (уява про предмет криміналістики, її завдання, закони розвитку тощо).
2. Часткові криміналістичні теорії (вчення про механізм злочину, вчення про спосіб скоєння та приховування злочину), на зміст яких суттєво впливає практика боротьби зі злочинністю.
3. Вчення про мову криміналістики (криміналістичні терміни), що являє собою специфічний понятійний апарат, за допомогою якого наука описує свій предмет дослідження (наприклад, ідентифікація, криміналістична ситуація, слідча версія, дактилоскопія та ін.).

- **Криміналістична техніка** – це розділ науки криміналістики, що об'єднує систему теоретичних положень та розроблених на їх основі технічних засобів і методів збирання та подання криміналістичної інформації з метою розкриття та попередження злочинів.

Складовою частиною цього розділу є:

- судова фотографія,
- техніко-криміналістичне дослідження документів,
- криміналістична реєстрація,
- балістика,
- трасологія тощо.

■ **До тенденції розвитку криміналістичної техніки належать:**

- криміналістична фоноскопія (дослідження голосу людини);
- криміналістична одорологія (дозволяє аналізувати сліди за запахом);
- криміналістичне дослідження речей та їх мікроелементів.

- **Криміналістична (слідча) тактика** – це лінія поведінки слідчого, вчення про прийоми виконання слідчих дій, про керування слідством, його планування та висунення версій, використання спеціальних знань і технічних засобів з метою більш ефективного розкриття та попередження злочинів.

Зміст криміналістичної тактики охоплює такі слідчі дії, як огляд, допит, обшук, впізнання, затримання, слідчий експеримент, освідування, експертизу, що утворюють її систему.

- До тенденції розвитку криміналістичної (слідчої) тактики належать:

- поглиблена розробка особливостей слідчих ситуацій з використанням сучасних інформаційних технологій;
- розробка та вдосконалення нових ефективних тактичних прийомів допиту та інших слідчих дій;
- подальша розробка тактики судового слідства, що допоможе суддям ефективніше досліджувати, оцінювати нові докази тощо.

- **Криміналістична методика** – це система наукових положень та розроблених на їх підставі рекомендацій з організації та здійснення розслідування та попередження окремих видів злочинів.

Основний зміст цього розділу криміналістики складають часткові криміналістичні методики розслідування і попередження окремих видів злочинів: убивств, розбійних нападів, крадіжок, шахрайств тощо

■ **До основних криміналістичних понять належать наступні:**

- техніко-криміналістичні засоби,
- криміналістичні прийоми,
- криміналістичні рекомендації
- тактична комбінація (операція),
- слідчі ситуації,
- тактичний ризик,
- механізм злочину,
- способи скоєння та приховування злочинів
- слід злочину (злочинця).

- **Техніко-криміналістичний засіб** – пристрій або матеріал, який використовується для збирання та дослідження доказів або для створення умов, які перешкоджають скоєнню злочину.

■ **У практиці боротьби зі злочинністю застосовуються технічні засоби трьох видів:**

- універсальні або загальнотехнічні, які використовуються з криміналістичною метою без їх пристосування та переробки, наприклад, побутова фотоапаратура, звичайні засоби зв'язку та освітлювальні пристрої, тощо;
- спеціально пристосовані для досягнення криміналістичної мети (лупа з підсвіткою, пристрої для масштабної та метричної фотозйомки);
- спеціально розроблені для досягнення криміналістичної мети.

- **Криміналістичний прийом** – найраціональніший та найефективніший спосіб дії або найбільш обґрунтована лінія поведінки у процесі збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, а також попередження злочинів.

- Існують техніко-криміналістичні прийоми, тактико-криміналістичні і тактичні прийоми.

До першого належать прийоми використання техніко-криміналістичних засобів (наприклад, прийоми роботи з порівняльним мікроскопом) та прийоми використання наукових положень криміналістичної техніки (наприклад, прийоми знаходження слідів).

До других належать прийоми організації та планування розслідування, підготовки та здійснення окремих слідчих та судових дій. Умовами застосування як техніко-криміналістичних засобів, так і криміналістичних прийомів являються їх обґрунтованість та допустимість.

- **Криміналістична рекомендація** – науково обґрунтована та апробована практична порада, яка стосується вибору та застосування засобів, прийомів і методик збирання, дослідження, оцінки та використання доказів.

Такі рекомендації можуть бути загальними для використання будь-яким учасником доказування та в будь-якій ситуації, незалежно від обставин справи. Окрім того, рекомендації можуть бути спеціальними, які розраховані на конкретного адресата (слідчого, експерта) або на конкретну ситуацію.

- **Тактична комбінація (операція)** — це низка тактичних прийомів або слідчих чи інших дій, які переслідують мету вирішення конкретного завдання розслідування і обумовлена цією метою та слідчою ситуацією.

Існує декілька видів тактичних комбінацій: прості, елементарні, складні.

- **Слідча ситуація** — сукупність умов та обставин, в яких на даний момент має перебіг процес доказування. За своїм змістом слідча ситуація складається із сукупності компонентів: психологічного характеру, інформаційного характеру, процесуального і тактичного характеру, матеріального та організаційно-технічного характеру.

Слідчі ситуації поділяються: на початкові, проміжні, кінцеві, конфліктні, безконфліктні, а за змістом їх значення для розслідування — на сприятливі та несприятливі.

- **Тактичний ризик** – можливість негативного наслідку при проведенні слідчої дії або тактичної комбінації.

Завдання слідчого полягає в тому, щоб діяти, виключаючи ризик, або звести його до мінімуму.

- **Механізм злочину – складна, багатокомпонентна, динамічна система, яка утворюється:**
 - діями суб'єкта злочину, скерованими на досягнення певного наслідку у відношенні до конкретного предмета злочинного посягання;
 - діями потерпілого та осіб, які стали випадковими учасниками події, що мала перебіг у конкретних умовах та обставинах, сукупність яких обумовлює спосіб скоєння та приховування злочину.

- **Спосіб скоєння злочину** – це обумовлена особою, предметом та обставинами злочинного посягання система дій суб'єкта, що скерована на досягнення злочинної мети та об'єднана одним злочинним задумом. У даній системі можуть бути виділені дії з підготовки безпосередньо скоєного та приховування слідів злочину.
- **Слід злочину (злочинця)** – це відображення в обстановці злочинного діяння елементу механізму злочину, матеріальні та ідеальні відображення події, що підлягає розслідуванню.

Криміналістика та кримінальне право.

- Без визначення ознак складу злочину, які визначає кримінальне право, неможлива розробка методик їх розслідування.
- Криміналістика, вивчаючи слідчу практику, при цьому насамперед звертає увагу на нові засоби та способи злочинної діяльності, які в законі нерідко отримують статус кваліфікуючих ознак.

Криміналістика та кримінологія.

- Криміналістика виконує профілактичні завдання своїми криміналістичними засобами та методами шляхом:
 - вдосконалення науково-технічних засобів, тактичних прийомів розкриття і розслідування злочинів, забезпечення невідворотності покарання;
 - розробки методів і засобів слідчого та експертного дослідження матеріальних джерел доказів, які забезпечують попередження злочинів. Наприклад, на основі узагальнення слідчої практики, слідчий надає рекомендації для усунення причин та обставин, що сприяють вчиненню злочину, у конкретних справах в конкретній організації або установі;

- - розробки криміналістичних засобів охоронної сигналізації, захисту від посягань об'єктів різних форм власності, життя та здоров'я громадян шляхом розробки, як, наприклад, нових замкових пристроїв, електронних контролерів, що працюють на основі ідентифікації об'єкта за звуковими слідами.
- - розробки автоматизованих засобів фіксації та збирання криміналістичної інформації, скажімо, систем телевізійного спостереження, що встановлюються на місці можливого вчинення злочинів та правопорушень, тощо; системи спостереження на ділянках інтенсивного руху автотранспорту (переїздах, перехрестях). Такі системи здатні фіксувати візуальне і звукове середовище «картини» місця події.

Дані кримінології використовуються в криміналістиці для розробки криміналістичної характеристики, встановлення кореляційних зв'язків між її елементами, визначення найбільш можливих осередків злочинності, часу проведення оперативних заходів та слідчих дій.

- *Взаємозв'язок криміналістики і оперативно-розшукової діяльності* насамперед полягає в тому, що при розробці проблем тактики і методики розслідування враховується можливість оперативно-розшукових засобів і методів збирання інформації та прийомів її документування спеціальними засобами (фото-, кіно-, відео-, звукозапис).

- Криміналістика безпосередньо *пов'язується з іншими юридичними науками*, зокрема, адміністративним правом, цивільним процесом, виправно-трудовим правом, судовою статистикою.
- До того ж вона має *міцні зв'язки* з багатьма природничими та суспільними науками, які не є правовими.
- Серед **природничих наук** живильним середовищем для криміналістики насамперед є фізика, хімія, біологія, кібернетика та інформатика, пізнання закономірностей яких є основою для розробки багатьох технічних, фізичних, хімічних та біологічних засобів і методик досліджень речових доказів

- *Судова медицина і судова психіатрія, психологія, етика, логіка* та наукова організація праці пов'язані з криміналістикою, їх теоретичні посилення та наукові положення неодноразово використовувались криміналістикою для розробки тактичних прийомів, створення засобів і методів збирання, дослідження і використання доказової інформації при розслідуванні злочинів.
- Дані природничих і технічних наук здавна використовуються безпосередньо для розкриття та попередження злочинів. **Наприклад,** фотографічна, мікроскопічна, рентгеноскопична, та інша техніка використовується без будь-яких переробок або із спеціальними переробками, змінюється методика її використання для розв'язання спеціальних криміналістичних завдань.

Криміналістика та судова медицина.

- Криміналістика і судова медицина мають найбільш давні та міцні зв'язки.
- Судово-медичні знання використовувались у розкритті злочинів значно раніше, ніж виникла криміналістика.
- Тому деякі медичні прийоми виявлення слідів злочину на тілі людини були запозичені криміналістикою і, навпаки, багато криміналістичних прийомів та технічних засобів з успіхом використовуються у судовій медицині.

Криміналістика та судова психіатрія.

- Судова психіатрія як і судова медицина, сформувалась окремо від криміналістики і залишаються самостійними в силу чіткого розмежування їхніх предметів дослідження.
- Судова медицина досліджує тканини та різні об'єкти життєдіяльності людини, а також трупи.
- Судова психіатрія досліджує психіку людини, її поведінку при розгляді психічної діяльності. Психічний стан злочинця безпосередньо пов'язаний із призначенням міри покарання і взагалі притягненням людини до кримінальної відповідальності.

Криміналістика і судова психологія.

- Дані психології широко використовуються в криміналістичній тактиці і методиці розслідування окремих видів злочинів, а також для формування часткових методик, теорії спілкування на попередньому слідстві, вчення про навички, методи розпізнання інсценування, способи вчинення злочинів, детектування емоційного стану допитуваного тощо.

Криміналістика, логіка та етика.

- Криміналістика широко і творчо запозичує положення формальної та діалектичної логіки, особливо такі прийоми мислення, як аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, гіпотезу і аналогію, узагальнення і абстрагування тощо.
- Логічні закони та прийоми мислення входять у методологічні основи криміналістики, крім того їх використання дозволило розробити «логіку слідства», вчення про криміналістичну версію, логіку доказування у кримінальному судочинстві.

3. Класифікація методів криміналістики.

- Будь-яка самостійна наука, в тому числі і криміналістика, характеризується не тільки специфікою предмета та об'єктів дослідження, але і власним потенціалом для їх пізнання.
- *Тобто, кожній науці притаманні методологія та методи вирішення своїх задач.*

- Методологія являє собою систему ідей, вчення про принципи побудови, форми та способи наукового пізнання. Це система підходів, принципів і методів пізнання відповідних об'єктів у теоретичній і практичній діяльності.

- **Методи криміналістики можна поділити на дві групи: *всезагальні (загальні) та часткові (спеціальні або частковонаукові).***
- Загальнонаукові методи – це методи, що використовуються у всіх науках та у всіх галузях практичної діяльності.

До загальних (чи загальнонаукових) методів криміналістики належать:

- *Спостереження* – це вихідний елемент будь-якої пізнавальної діяльності. Його суть зводиться до цілеспрямованого, планомірного і відносно тривалого сприйняття будь-якого об'єкта, явища чи процесу.

- **Вимірювання** – це відображення вимірювальних величин їх значеннями шляхом експерименту та обчислень за допомогою спеціальних технічних засобів.

- **Експеримент** — це багатократне повторення в різних умовах; цілеспрямоване проведення випробування для досягнення мети.

Експеримент являє собою дослідницьку дію з метою перевірки конкретних фактичних обставин. При розслідуванні експеримент використовується:

- як самостійна слідча дія, що має назву слідчого експерименту;
- при проведенні експертизи, у формі експертного експерименту;
- у структурі окремих слідчих і судових дій, наприклад, при проведенні обшуку, огляду, при пред'явленні для впізнання, при отриманні зразків для порівняльних досліджень.

- **Порівняння** – це співставлення ознак, властивих для одного або декількох об'єктів, та їх виділення з метою встановлення подібностей або відмінностей.

Об'єктами порівняння можуть бути:

- властивості, ознаки, окремі сліди, предмети, особи, події і окремі обставини;
- статичні та динамічні ознаки;
- ідеальне відтворення властивостей і явищ, які залишилися у пам'яті людини.

- **Моделювання** – як метод пізнання полягає у створенні моделі, яка може замінити у процесі розслідування оригінал (тобто модель є лише аналогом). Моделювання включає в себе елементи спостереження, порівняння та експерименту. При моделюванні об'єктом спостереження є модель.

- **Аналіз і синтез** – це мисленнєве розкладання об'єкта пізнання на складові його елементи та виявлення суті у їх єдності. Наприклад, виявивши окремі ознаки рукопису та здійснивши їх аналіз, експерт синтезує їх. Це дає змогу судити про особливості рукопису в цілому, а також і про його виконавця.

- Дедукція та індукція – принцип пізнання та логічного висновку від загального до окремого і від окремого до загального. Прикладом дедуктивного шляху може слугувати судження про спосіб вчинення злочину і спосіб дії злочинця. Власне з цього виводяться потенційні джерела інформації, а від них залежить вибір методів дослідження.

- **Аналогія** (подібність) – це логічний висновок від окремого до окремого та від загального до загального. Зокрема, під час візуального спостереження метод аналогії використовує зовнішню подібність порівнювальних об'єктів.

- **Абстрагування** (відокремлення) – спосіб пізнання, при якому відкидається все несуттєве для даної криміналістичної задачі. При цьому виділяється лише те, що необхідне для успішного її вирішення.

- Спеціальні методи – це методи, які використовуються однією чи декількома науками. Система спеціальних методів у криміналістиці складається з двох груп:
- 1) власне криміналістичні методи: методи криміналістичних версій, криміналістичне планування розслідування, криміналістичний аналіз, криміналістична ідентифікація, криміналістичне експериментування.
- 2) спеціальні методи інших наук(фізичні, хімічні, біологічні, антропологічні, соціологічні, психологічні методи).

- ***Криміналістичні версії*** – сукупність прийомів, які базуються, в основному, на даних логіки для розробки слідчих, розшукових, судових та експертних версій. Вони дають можливість обрати правильний напрямок у доказуванні та попередньому слідстві, в оперативно-розшуковій роботі, в судовому розгляді та в експертно-криміналістичному дослідженні окремих обставин справи та речових доказів.

- *Криміналістичне планування слідчої, оперативно-розшукової роботи, судового слідства* передбачає координацію слідчих і оперативно-розшукових дій з метою розкриття і попередження злочинів. Це є науковою основою організації попереднього розслідування і судового розгляду кримінальних справ.

- ***Криміналістичний аналіз фактичних даних і конкретної ситуації*** складається із сукупності прийомів і базується на наукових положеннях судової психології. Він використовується для вивчення поведінки злочинця та інших осіб, які беруть участь у розслідуванні справи.

Сюди відносять збирання і оцінку доказів від свідків, потерпілих, підозрюваних, підсудних і експертів для обрання найдоцільніших прийомів проведення слідчих і оперативно-розшукових дій, а також для розробки слідчої тактики, експертних досліджень, методики розслідування окремих видів злочинів.

- ***Криміналістична ідентифікація*** – це різні прийоми, які утворюють окремі методики ідентифікаційних досліджень: почеркознавчого, дактилоскопічного, трасологічного, балістичного, портретно-криміналістичного, одорологічного та ін.
- ***Криміналістичне експериментування*** використовується для перевірки чи одержання доказів і проведення експертних досліджень.

- Отже, **методика** – це сукупність прийомів, що дають змогу провести системно і у найдоцільнішій послідовності будь-яку роботу при кримінальному провадженні справи.

Усі методи криміналістики, які рекомендуються для практичного застосування в розкритті злочинів, й особливо ті, які застосовують у кримінальному судочинстві, мають бути науковими, надійними, економічними, безпечними та етичними. Тому у правосудді забороняється використовувати методи, що перебувають на стадії наукової розробки та перевірки, а також антинаукові й ті, що принижують людську гідність.